

Vpliv mednarodnega sodelovanja na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih

Ana Stanovnik Perčič

Uvod

Izobraževanje odraslih je področje, ki je na prvi pogled jasno opredeljeno, podrobnejši vpogled pa pokaže široko področje, ki pokriva veliko število skupin odraslih, ki potrebujejo različna znanja in pristope. Izobraževalci odraslih se soočajo z zelo raznolikimi skupinami odraslih, ki jih morajo do/izobraziti, ti odrasli pa imajo zelo različne potrebe in predznanja. Osebe v organizacijah, ki pokriva to področje, v mnogih primerih poleg samega andragoškega dela izvaja še druga dela (npr. organizacijsko, projektno delo). Zato do določene mere obstaja dilema, kdo sploh je izobraževalec odraslih in kakšna znanja naj bi posedoval in posledično nadgrajeval (Čelebič in dr. 2011, Krek, Janez in Metljak, 2011; Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Le manjši delež izobraževalcev odraslih se v času dodiplomskega ali podiplomskega študija izobražuje za ta poklic, v večini pa izobraževalci odraslih prihajajo z različnih strokovnih področij, andragoška znanja pa šele kasneje pridobivajo skozi andragoška izobraževanja, usposabljanja in spopolnjevanja ali na primer z vključitvijo v program za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe (Možina, 2011).

V Sloveniji za usposabljanje in spopolnjevanje za andragoško delo (tako temeljno, kot specialistično usposabljanje za posebne vloge v andragoškem delu) skrbi Andragoški center Slovenije, v okviru EU pa je nadgrajevanju znanja izobraževalcev in sistema izobraževanja odraslih že od leta 2000 dalje namenjena veja EU programa, ki spodbuja sodelovanje na pod-

ročju izobraževanja in usposabljanja (trenutno je to program Erasmus+, predhodnik tega programa pa je bil program Vseživljenjsko učenje) (Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Erasmus+ je evropski program, ki organizacijam, ki so aktivne na kateremkoli področju izobraževanja in usposabljanja, mladine in športa omogoča pridobitev sofinanciranja za izvajanje projektov, s katerimi se krepi kapaciteta organizacije in prispeva h kakovosti sistema na nacionalni ravni. Svoje mesto v programu ima tako tudi področje izobraževanja odraslih.

Ne glede na to, v katerem tipu projekta organizacija sodeluje, je neobhodno, da se s sodelovanjem v projektu zagotavlja tudi profesionalni razvoj osebja, ki v projektih sodeluje in tako v okviru mednarodnega sodelovanja pridobiva številna znanja in izkušnje. To so lahko povsem konkretna znanja, ki jih izobraževalec potrebuje pri svojem delu, izboljšano znanje tujih jezikov, spoznavanje novih metod dela, lahko pa tudi na primer globlje razumevanje družbene, jezikovne in kulturne raznolikosti, sposobnost drugačnega odzivanja na te raznolikosti, spoznavanje drugih izobraževalnih sistemov ... (Evropska komisija, Vodnik za prijavitelje 2019).

CMEPIUS, nacionalna agencija programa Erasmus+ v Sloveniji je izvedla ali sodelovala pri več analizah in študijah, ki so proučevale vpliv sodelovanja osebja organizacij v različnih projektih na področjih izobraževanja in usposabljanja, kot na primer Vmesno nacionalno

poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+ (Klemenčič, 2017), Študija učinkov programa Vseživljenjsko učenje na osnovno in srednješolsko izobraževanje z vidika nacionalnih prioritet (Sentočnik, 2013), Vodenje in učinki mednarodnega sodelovanja kot aktivnosti profesionalnega razvoja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju (Zavašnik, Lenc, Slapšak in Šraj, 2019) in druge.

Za področje izobraževanja odraslih smo se odločili analizirati vpliv sodelovanja v EU programu¹ na profesionalni razvoj izobraževalcev, pri čemer smo izhajali iz predpostavke, da ima sodelovanje velik učinek na različna področja profesionalnega razvoja tako osebja, kot tudi same organizacije. Kvaliteta organizacij za izobraževanje odraslih je namreč neposredno povezana z usposobljenostjo izobraževalcev (Čelebič in dr. 2011; Krek, Janez in Metljak, 2011).

Metodologija

S pomočjo kvalitativne in kvantitativne metode smo analizirali smo tri vire.

1 Gre za program Vseživljenjsko učenje (VŽU) in/ali Erasmus+.

Prvi vir je Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+, ki jo je v vmesni fazi izvajanja programa Erasmus+ pripravilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v sodelovanju z zunanjo ekspertko in CMEPIUS-om. Avtorji so preverjali učinke s pomočjo vprašalnika in polstrukturiranih intervjujev tako na ravni organizacij kot tudi na ravni sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji. Analiza je med drugim preučevala tudi profesionalni razvoj na področju izobraževanja odraslih. Evalvacija je zajela 301 institucijo s področja izobraževanja odraslih (ljudske univerze, enote izobraževanja odraslih na srednjih šolah, zasebne institucije in druge zavode) in 152 respondentov; od teh so bili za analizo primerni odgovori 89 respondentov, za namen naše analize pa smo upoštevali le odgovore, ki so jih podale ljudske univerze. Študija je preučevala učinke programa Erasmus+ na individualni, institucionalni in sistemski ravni. Anketiranci so v odgovoru izbrali eno od treh možnosti: ali je bil učinek na določenem področju negativen, pozitiven ali ga sploh ni bilo (Klemenčič, 2017; Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Drugi vir predstavljajo individualna poročila o izvedeni mobilnosti, ki jih izpolni vsak udeleženec projekta Individualna mobilnost posameznikov. Organizacija, prijaviteljica Erasmus+ projekta, mora o vsaki mobilnosti poročati v sistem za poročanje Mobility Tool+, preko katerega se udeležencu mobilnosti avtomatično pošlje vprašalnik, s pomočjo katerega izdelava poročilo o svoji mobilnosti. Udeleženec na petstopenjski lestvici (1 – močno se ne strinjam, 5 – močno se strinjam) samooceni pomen mobilnosti na njegov osebni in profesionalni razvoj. Upoštevali smo rezultate vprašalnikov razpisnih let 2014, 2015 in 2016, odgovorilo je 207 posameznikov. Rezultate smo kvantitativno obdelali s programskim paketom SPSS (Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Tretji vir pa so ugotovitve polstrukturiranih intervjujev s koordinatoricami projektov na dveh izbranih ljudskih univerzah iz vzhodne slovenske regije o učinkih programa EU (individualna mobilnost, strateška partnerstva) na profesionalni razvoj zaposlenih v organizaciji. Ljudske univerze smo prepoznali kot ključne izvajalke izobraževanja odraslih, saj izvajajo tako formalno kot neformalno izobraževanje za poklicne, osebne ter splošne potrebe. Da bi pridobili zaupanje obeh ljudskih univerz in koordinatoric, smo jima zagotovili anonimnost. Z dovoljenjem obeh ljudskih univerz smo intervjuja posneli z napravo za snemanje zvoka. Posnetke intervjujev smo prepisali in uredili za nadaljnjo obdelavo (Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Vse vire podatkov smo analizirali s treh vidikov. Proučevali smo mnenja respondentov o vplivu sodelovanja izobraževalca ali organizacije v EU projektu na profesionalni razvoj izobraževalca, na razvoj organizacije in na razvoj sistema izobraževanja. Proučevali smo torej tri ravni.

Prva je bila raven izobraževalca, kjer smo proučevali individualno mnenje izobraževalca o vplivu mobilnosti na njegov profesionalni razvoj po izvedeni mobilnosti.

Na drugi ravni, ki smo jo proučevali, to je raven institucije, smo proučevali vpliv sodelovanja v EU projektu na razvoj organizacije. Analizirali smo mnenja anketirancev o pozitivnem vplivu sodelovanja na več področij dela organizacij, na primer na spodbujanje medpredmetnega povezovanja, novih oblik in metod poučevanja, uporabe novih študijskih pripomočkov in gradiv idr.

Tretja raven pa je bila raven sistema izobraževanja v Sloveniji, in sicer smo analizirali mnenja anketirancev o pozitivnem vplivu na kakovost sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji (Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Rezultati

Glede na to, da so bili viri analizirani s treh vidikov, smo rezultate strnili v tri sklope in sicer vpliv sodelovanja v EU programu na ravni posameznika, na ravni organizacije in na ravni sistema.

Raven posameznika

Za raven posameznika smo podatke črpali iz drugega vira. Najmočnejši vpliv je bil identificiran na področju pridobivanja novega znanja o dobrih praksah v tujini (povprečna ocena respondentov 4,6), na področju socialnih, jezikovnih in kulturnih kompetenc izobraževalcev odraslih (povprečna ocena respondentov ocena 4,48), na njihovem profesionalnem področju delovanja (oz. poučevanju) (povprečna ocena respondentov ocena 4,45) in na praktičnih spretnostih, pomembnih za njihov profesionalni razvoj (povprečna ocena respondentov 4,41) (Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Raven institucije

Za raven institucije smo podatke črpali iz prvega vira. 91 % respondentov Vmesnega nacionalnega poročila o implementaciji in učinkih programa Erasmus+, katerih odgovore smo analizirali za potrebe te analize, meni, da

ima sodelovanje v programu EU pozitiven vpliv na uporabo novih učnih pripomočkov in gradiv, seznanjenost z novimi oblikami in metodami poučevanja, uporabo raznolikih oblik in metod poučevanja, usposabljanje izobraževalcev v znanju tujih jezikov, poznavanje in razumevanje sistemov izobraževanja odraslih v državah partnericah, poznavanje tujih didaktičnih okolij, motiviranost izobraževalcev za uvajanje sprememb in novosti v poučevanje. (Klemenčič 2017).

Raven sistema

Za raven sistema smo podatke črpali iz prvega in tretjega vira. 96 % respondentov Vmesnega nacionalnega poročila o implementaciji in učinkih programa Erasmus+, katerih odgovore smo analizirali za potrebe te analize, meni, da sodelovanje v programu EU pozitivno vpliva na inovacije in razširjanje dobrih praks znotraj Slovenije. 91 % jih meni, da sodelovanje v programu EU pozitivno vpliva na pospeševanje kakovostnih izboljšav in splošen dvig kakovosti učenja/poučevanja. Med 80 % in 90 % respondentov pa je mnenja, da sodelovanje pozitivno vpliva na internacionalizacijo sistema izobraževanja odraslih, sodelovanje različnih deležnikov (izobraževalcev, odločevalcev, lokalne skupnosti ...), promocijo zavedanja o pomenu vseživljenjskega učenja v Evropi, podporo nacionalnim politikam izobraževanja odraslih (IO), razširjanje dobrih praks v Evropi in boljšo uporabo orodij EU za preglednost in priznavanje (Klemenčič, 2017). Kvalitativna analiza tretjega vira podatkov je potrdila vse zgoraj navedene ugotovitve, izpostavila pa tudi dve dejstvi, in sicer da so pozitivnih učinkov sodelovanja v projektu EU deležni predvsem redno zaposleni na organizaciji in ne tudi vsi ostali izobraževalci, ki svoje delo na organizacijo opravljajo v drugih oblikah zaposlitev, in da je ključnega pomena pri prenosu novopridobljenih znanj in izkušenj v redno delo organizacije v veliki mero odvisno od vodstva organizacije. Prenos se namreč ne zgodi, če organizacija mednarodnega udejstvovanja ne dojema kot način dela, ampak kot dodatno dejavnost, kar pa je odvisno od usmeritve vodstva organizacije (Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Zaključne ugotovitve

Povzetek glavnih ugotovitev analize vseh treh virov pove, da sodelovanje v program EU krepi profesionalni razvoj strokovnih delavcev, prispeva h krepitvi in posodabljanju didaktičnega znanja, k uporabi tujega jezika in delovanju v mednarodnem (interkulturnem) okolju ter krepitvi organizacij-

ske in vodstvene spretnosti in prispeva h kakovosti sistema izobraževanja odraslih na sistemski ravni (ibid.).

Kljub vsem pozitivnim rezultatom pa se izkazuje tudi, da učinek ne dosega vsega osebja v organizaciji v enaki meri. To je skladno z ugotovitvijo, da izobraževalci odraslih večinoma niso redno zaposleni na organizacijah, kjer poučujejo odrasle, ampak na organizacijah, kjer poučujejo mladino ali na drugih organizacijah, delo izobraževalca odraslih pa opravljajo kot dodatno (Čelebič in dr., 2011).

Kljub temu je temeljno sporočilo rezultatov mnenje strokovnih delavcev, da sodelovanje v mednarodnem projektu prispeva tako h kakovosti sistema izobraževanja odraslih kot tudi k njihovemu profesionalnemu razvoju na sistemski ravni (Mikulec in Stanovnik Perčič, 2019).

Tako lahko zaključimo, da sodelovanje v mednarodnih projektih na področju izobraževanja odraslih predstavlja dodano vrednost za profesionalni razvoj posameznika, kar pa lahko ob podpori vodstva prispeva tudi kakovosti delovanja organizacije.

Literatura

- Možina, Tanja. »Andragoško spopolnjevanje in strokovni razvoj izobraževalcev odraslih«. *Andragoška spoznanja*, 2011, 17 (4): 23–43.
- Krek, Janez in Metljak, Mira. »Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji«. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2011, str. 369–418.
- Čelebič, Tanja., Drogenik, Olga., Ivančič, Angelca., Jelenc Krašovec, Sabina., Mohorčič Špolar, Vida. A. in Zver, Eva. »Izobraževanje odraslih v Sloveniji: stanje in izzivi«. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2011.
- Mikulec, Borut in Stanovnik Perčič, Ana. »Profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih in vloga programa EU«. Ljubljana: CMEPIUS, 2019.
- »Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji«. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 2007
- Klemenčič, Eva. »Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+«. Ljubljana: CMEPIUS, 2017.
- Jelenc Krašovec, Sabina in Mikulec, Borut. »Vpliv evropeizacije izobraževanja na potrženje in poblagovljenje politike in prakse izobraževanja odraslih v Sloveniji«. *Andragoška spoznanja* 2017, 23 (7): 67–85
- »Zakon o izobraževanju odraslih«. Uradni list RS, št. 12/1996. Zakon o izobraževanju odraslih. (2018). Uradni list RS, št. 6/2018.